

УДК 378.1

Тищенко В.М., доктор філософії, професор[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького***ТЕСТИ – ПАМ'ЯТЬ - ЗНАННЯ**

Процес забування людиною тих чи інших знань починається вже в момент їх запам'ятовування. Це велика, сумна і непідвладна нам істина, – як, скажімо, те, що рух людини до смерті починається в мить її народження. Від того, що ми не часто замислюємося над вказаними істинами, вони (на жаль!) істинами бути не перестають.

Отже зупинити процеси забування людство поки ще не в силах. А уповільнити ці процеси, максимально подовжити їх в часі? Тут можливості є. Реалізації деяких з них присвячено дану статтю.

Почнемо із запитання: чи всі ми пам'ятаємо (звертання не до спеціалістів) алгебраїчні операції з рівняннями третього-четвертого ступеня, нюанси аналітичної геометрії, тригонометричні функції, методику розв'язання фізичних задач, Періодичну систему елементів Менделєєва – ну, і так далі. Априорі скажемо: пам'ятають, мабуть, не всі. Але ж всі ми і не один рік вчили це у середній школі, отримували за це свої “четвірки” і “п'ятірки”. Знали ж! Пам'ятали ж колись!...

Знали. Пам'ятали. І забули.

Передбачаю, що швидкі на задиркувате опонування читачі вже готові до бою: “Так це коли було?! Середня школа! Давно було – тому й забули!”

Не поспішаймо, однак, з категорично-емоційними поривами. Таблицю множення ми пам'ятаємо? Думається, кожен, хто вчився у середній школі, відповідь позитивно. Але цю сакраментальну таблицю, в якій, до речі, 240 цифр і 80 дій множення, ми вчили (на відміну від алгебри, геометрії чи тригонометрії) не в старших класах, а в класах початкових, тобто ще більш “давно” – задовго до появи мужніх нот у нашій фонетичній гамі і до зміни зовнішніх обрисів наших фігур.

Тоді ж ми запам'ятали і пам'ятаємо по сьогодні 6 основних одиниць довжини, 5 основних одиниць об'єму, 5 основних одиниць площі, 4 основні одиниці маси. Тоді ж ми запам'ятали і пам'ятаємо донині місце кожної з літер в алфавіті, перші шкільні вірші; багато з нас і зараз готові цитувати численні абзаци програмної шкільної прози. Приклади міцного, довготривалого запам'ятовування конкретних знань можна навести і з інших (у тому числі – спеціальних) дисциплін, що вивчаються нами на різних етапах життя.

Таким чином, аргумент “давно вивчали – тому й забули” не завжди коректний щодо людської пам'яті. Вона, людська пам'ять, – це унікальний просторий храм, який дарує кожній людині Всевишній. Але храм цей ми

отримуємо в дар порожнім. Як і чим він у подальшому буде наповнений, залежить від багатьох факторів – об'єктивних і суб'єктивних.

Серед об'єктивних виділимо один: чи мала людина не лише бажання, але й **можливості** вчитися, набувати знання, удосконалюватися інтелектуально. Серед суб'єктивних – віддамо першість тріаді «Предмет – Вчитель – Учень». (Напишемо тут останні слова з великої літери, підкреслюючи їх універсалізацію для всіх рангів навчання).

Не розкриємо великих професійних таємниць, якщо скажемо: ми різні. Хтось робить свою справу добре, а хтось і не дуже добре. Це загальновідома аксіома. Але аксіомою є й інше: абсолютно талановиті і повністю неталановиті люди зустрічаються рідко. Тому ми (а ми, Вчителі, – у першу чергу), незалежно від рівня здібностей зобов'язані удосконалювати своє фахове вміння, йти й йти вгору нескінченними сходінками майстерності. І ніколи не заздрити колегам, які професійно кращі за нас.

Навчальний предмет приймається або відкидається, стає улюбленим або ненависним (буває і так) великою мірою через учителя. А якщо перед студентською аудиторією історик, то тут (хай дарують колеги іншого фаху, і хай вірно мене зрозуміють) вимоги дещо зростають. Аудиторія справедливо чекає від історика не лише ґрунтового й глибокого, але обов'язково цікавого, захоплюючого викладу. Пригадаймо слова Марка Туллія Цицерона, які ось уже більше двох тисяч років несуть людству чи не найкраще визначення історії: **“Історія — свідок часів, світ істини, життя пам'яті, вчителька життя, – в чому, як не в промові оратора, знаходить вона безсмертя?”**

Говорячи про талант усного й письмового слова істориків як вагому умову запам'ятовування сказаного та написаного ними, не можна обійти питання про сам навчально-науковий матеріал, що пропонується запам'ятати і засвоїти студентам. Хотілося б відзначити: абсолютна більшість сучасної та відродженої вітчизняної історіографії є серйозними дослідженнями далекого й недавнього минулого України. Хто знайомий із предметом розмови, погодиться з таким твердженням.

Але чи прийшов час, коли професійну добросовісність істориків можна визнати абсолютною? Гадаємо, поки що – ні. Зустрічається, на жаль, довільне поводження з фактами, коли у ставленні до історичних подій та історичних осіб переважають побутово-емоційний, або (ще гірше) кон'юнктурний підходи замість підходу наукового.

Пояснимо. Ми любимо Україну і ненавидимо її недругів – у всі часи й для всіх поколінь. Окрім кари, нічого іншого недругам, як правило, не бажали й не бажаємо. Молитися за них – хай простить Господь – над нашу силу. І все ж... І все ж при всьому тому Кодекс Честі професійного історика (це суто внутрішній документ, його не вручають разом із дипломами та атестатами, а може, й треба би було...) не дозволяє ставитись упереджено навіть до заклятих ворогів. **Ну і зовсім неприпустимо (вибачте, ще й не шляхетно) свідомо казати про них неправду.**

Той же Кодекс Честі забороняє несправедливо возвеличувати всіх “своїх”, метушливо-емоційно вкарбовуючи їх імена на скрижалі героїв і мучеників. У нас насправді достатньо героїв і, на жаль, – мучеників. Є серед них і такі, чий імена й

обличчя ми не знаємо і, може статися, не визнаємо ніколи. Подяка дослідникам, які присвятили себе пошуку й відродженню славетних імен – для нащадків, для Нації.

Обов'язок історика бути об'єктивним в оцінках, незалежно від власних симпатій, антипатій та мітингових пристрастей, у чомусь схожий з обов'язком лікаря завжди об'єктивно діагностувати будь-якого пацієнта. І як лікар, що записує діагноз на підставі перш за все наявних клінічних даних, так і історик вдається до викладу й висновків у першу чергу на базі надійних документальних джерел. Саме там епохальні й мізерні події, наші особистості й наші нікчемі, злочини і жертви, перемоги і поразки, геніальність і дурниці, – у своєму неблаганному, реальному, навіки зафіксованому реєстрі...

І коли спостерігається дописування чогось до цього реєстру або, навпаки, вилучення з нього, – такі дії можна кваліфікувати двома словами: **професійний злочин**.

Підсумовуючи сказане, хотілося б усім нам побажати: **навчитися** про хороброго, сильного і вмілого ворога (хіба не буває такого?) говорити, що він хоробрий, сильний і вмілий; **відважитись** за власні помилки прорахунки, гріхи й недоліки, мати претензії до себе, а не до сусідів з усіх сторін географічної мапи.

І не впаде при цьому з української голови “корона”, не принизимо ми себе такі – хай не багаті, але горді, розумні, впевнені й чесні – перед жодним європейським і неєвропейським людом.

Це авторське Credo. Воно визначає методичні та логічні конструкції опрацьованого матеріалу. Про результати судити нашим Учням, нашим Колегам, – думку яких приймемо з увагою і вдячністю.

Можна з упевненістю стверджувати, що стимулюванню запам'ятовування й уповільненню процесів забування відчутно допомагає кваліфікована й систематична перевірка набутих знань. Один із сучасних методів контролю – тестування.

Тестування, висловлюючись мовою шахістів, – блиц-турнір, коли на обдумування кожного ходу відводяться навіть не хвилини, а секунди. Гросмейстери суперкласу поважають і часто практикують такі турніри, у тому числі – світового рівня. Досконало пам'ятаючи всі сходжені й передбачаючи всі можливі лабіринти у чародійному шаховому царстві, його королі й принци вступають у незрівнянну битву інтелектів, побудовану на швидкості і безпомилковості зустрічних думок.

Посібник “Лаконічна Україна” (див. список літератури) пропонує своєрідний блицтурнір, але з тою особливістю, що швидкість і безпомилковість відповідей вимагається лише від одної сторони – від студентів. Поділений на тематично-хронологічні розділи, текст є спробою синтезу часу, подій, імен⁶. Це суто функціональне видання, побудоване за принципом Тести-Пам'ять-Знання, де

⁶ А чи всі вони увійшли до цієї книжки? Просимо вибачення у професіоналів, які ніколи не поставлять так питання. Проте є активні аматори, що (знаємо з досвіду) можуть сказати: „А там немає ще того, того й того!”. Бажання бачити у таких книжках все і всіх є, мабуть, добрим, але нездійсненним. І річ не у розмірі друкованої площі: жодна кількість сторінок і томів не в змозі вмістити ВСЮ вітчизняну історію, як, зрештою, й історію будь-якої іншої країни. – В.Т.

контрольні питання підпорядковані головному – допомогти запам'ятати відповіді на них.

Є видання тестового призначення написані по-іншому: відповідь формулюється однозначними "Так", "Ні", "В Європі", "Грушевський", "22 січня", "Німеччина" і т.п. Такий гіпертестовий (назвемо його так) підхід також цікавий і, очевидно, корисний. Дозволю собі лише зауважити, що коли абсолютна більшість питань передбачає відповідь, складену з двох, трьох, десяти **лігер**, то це непокоїть у плані формування практичного мовного ряду наших вихованців, їх словникового арсеналу, що, на жаль, і без того не завжди "вистрілює" філологічними перлинами.

Розчаровує й інша крайність – коли контрольне питання супроводжується відповіддю обсягом у 4-5 (а іноді навіть 10-12) сторінок книжкового тексту.

Обидва полярні по формі приклади схожі в одному – вони суперечать основному тестовому правилу: **оптимальному академічному лаконізму**.

Однак це не слово рецензента і навіть не натяк на нього. Це лише дружні міркування; з ними, можливо, й не погодяться наші колеги, які вправі бачити власну тестову систему у вищій школі відмінною від системи автора.

Але й автор залишає за собою таке ж право. Тому, віддаючи належне іншим професійним зусиллям і поглядам, вважав доцільним піти у заданому напрямі власним шляхом.

Література

Стаття є авторським матеріалом, частиною власної концепції, з найбільш повним висвітленням якої Шановні Читачі можуть, зокрема, ознайомитись у монографіях: *Тищенко В.М. У володіннях Логоса*. – Львів: Сполом, 2002. – 342 с.; *Тищенко В.М. Викладач вищої школи: феномен професії*. – Львів: Сполом, 2006. – 398 с. А також у навчальному посібнику: *Тищенко В.М. Лаконічна Україна*. – Львів: Сполом, 2009. – 320 с. (Гриф МОН).

Summary

Vadim Tyshchenko

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z.Gzhytskyj*

TESTS - MEMORY - KNOWLEDGE

*Testing, speaking out the language of chess-players, - a blitz-tournament, when on deliberation of every motion even not minutes, but seconds, are taken. Grand masters of superclass respect and such tournaments practice often, including. - world level. To perfection remembering all *сходжені* and foreseeing all possible labyrinths in the chess reign of magician, his kings and princes enter into the incomparable battle of intellects, built on speed and infallibility of meeting ideas.*